

de Zelfzwichter

Nummer 2021-03

**De molen als spel
van machten en krachten**

pagina 3 →

**Molenonderhoud en
financiering**

pagina 6 →

Molens: een kostbare zaak

pagina 9 →

Inhoud

- 3 De molen als spel van machten en krachten →
- 6 Molenonderhoud en financiering →
- 9 Molens: een kostbare zaak →
- 12 Molenonderhoud →
- 14 Ander molennieuws →
- 17 Museale molenvondst →
- 19 Uit de Groninger molenwereld →
 - Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen
 - Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Het Groninger Molenarchief is ondergebracht bij Erfgoedpartners
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen (050) 313 00 52

Op de website www.groningermolens.nl vindt u een overzicht van bestaande en verdwenen molens, met een algemeen verhaal per molen en afbeeldingen en archiefstukken.

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch openen en sluiten afhankelijk van de wisselende windkracht. Eén van de verbeteringen ten opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

COLOFON

de Zelfzwichter

Jaargang 25, nummer 3,
december 2021
ISSN 1877-7732
Losse nummers: € 4,- plus porto

De Zelfzwichter verschijnt in 2021 in de maanden mei, september en december. Donateurs van de Stichting Het Groninger Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 20 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW
Groningen
(050) 313 00 52
www.erfgoedpartners.nl
Rekeningnummer:
NL32 TRIO 0784 8534 28

REDACTIE

Roeli Broekhuis, Herman Bröring,
Ids van der Honing, Jan Kugel,
Bert Steenhuizen, Margreet Versteeg
eindredacteur: Thea Pol
pol@erfgoedpartners.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Albert Buursma, Johan van Dijk,
Folkert van der Glas, Ronald Hellinga,
Reint Huizenga, David Veltman

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan

Vormgevingsconcept: Gerard de Vries
Opmaak: Bert Holtkamp
Drukwerk: Scholma Print & Media
Sluitingsdatum: 15 maart 2022
kopij 2022/1

De molen als spel van machten en krachten

Tekst: Johan van Dijk / Beeld: Anjo de Haan

De meeste nog bestaande Groninger molens dateren uit de tweede helft van de 19e eeuw. Verreweg het grootste deel van het provinciale molenbestand wordt niet meer beroepsmatig gebruikt en wat dat betreft is 'het spel van machten en krachten' op de molen in zekere zin veranderd. Een andere kracht die de laatste jaren voor een deel van de molens is gaan spelen is die van de aardbevingen. Wat heeft dit voor gevolgen voor de constructie van deze molens en aan welke oplossingen moet je denken die zowel het monument, de constructie als de omstandigheden recht doen? Bouwkundig adviseur Anne Wieringa en constructief adviseur Christiaan Smid, werkzaam voor Arcadis, geven hierover uitleg en toelichting.

De molen als constructie

De bovenverdieping van het oude Winsumer gemeentehuis met uitzicht op koren- en pelmolen De Ster is een fraaie historische entourage om een gesprek over de molen als constructie te voeren. Sinds het begin van 2021 is dit de werkruimte van Wieringa bouwadvies en geven Anne Wieringa en zijn medewerkers hier advies over restaureren en instandhouden van molens en andere monumenten in Noord-Nederland. Constructief adviseur Christiaan Smid, die bij meerdere projecten van Wieringa is betrokken, is voor de gelegenheid vanuit Amersfoort afgereisd om hierop toelichting te geven. Overigens is Groningen voor Smid geen onbekend terrein als geboren noordeling. Anne bijt het spits af met een inleiding op het onderwerp: 'Als je kijkt naar het effect van de aardbevingen op molens dan moet je dat gebied afbakenen en bovendien is het belangrijk om een onderscheid te maken van de molens op grond van de

manier waarop ze gebouwd zijn.' Negen molens werden dan ook in een onderzoek gebruikt, waarvan op dit moment twee molens constructief versterkt zijn. De grootste problemen doen zich voor bij achtkante stellingmolens met een stenen onderbouw. 'Een compleet houten molen kan bewegingen beter opvangen' licht Anne toe. Door middel van sensoren zijn enkele molens gemonitord waarbij de krachten bij zowel draaien als stilstand werden geanalyseerd. In één geval werd ook daadwerkelijk een aardbeving geregistreerd.

Westerwijtwerd

Koren- en pelmolen Zeldenrust in Westerwijtwerd, eigendom van Het Groninger Landschap en gelegen in het centrum van het aardbevingsgebied, was het 'proefkonijn' op het gebied van aardbevingen en molens. Hier kwamen Anne Wieringa en Christiaan Smid elkaar dan ook tegen. De molen bleek amper een noemenswaardige

fundering te hebben en was met enkele lagen steen rechtstreeks op een kleilaag gebouwd. Deze eenvoudige fundering was niet voldoende om de molen te dragen en slecht bestand tegen aardbevingen. 'Aanvankelijk bestond het idee om de molen in een soort van bak met schokdempers te plaatsen' legt Christiaan uit. Uiteindelijk werd voor een andere oplossing gekozen. Voor eerdere ontwerpen zijn zelfs testpalen de grond in gegaan met een diepte van liefst 30 meter. 'De machine moest hiervoor worden aangepast en stukje bij beetje moest de paal in gedeeltes de grond in worden gedraaid' vertelt Christiaan hierover. Het huidige uitgevoerde ontwerp bestaat uit een nieuwe funderingsring onder de hele molen. Anne vult aan dat uiteindelijk per veld en steunbeer de stenen onderbouw van de molen door middel van vijzels is ondersteund om de oude fundering weg te kunnen halen en de nieuwe te kunnen maken. De vijzels zijn vervolgens meegegoten in de fundering. Nu is de Zeldenrust weer stevig ondersteund en kan er hopelijk weer heel wat jaren tegenaan. 'Eigenlijk is baksteen voor een gebied met aardbevingen niet geschikt. Kijk maar naar verschillende plekken in de wereld, daar mag met baksteen niet worden gebouwd' laat Christiaan hierover weten. Bij de verdere restauratie van de molen, die net is afgerond, is een nieuwe stelling aangebracht en de binnensluiting van de stelling, het gedeelte direct om de stenen onderbouw, is ook zo uitgevoerd dat het als een soort van korset om het onderachtkant valt waarmee de stevigheid extra wordt gewaarborgd.

Overschild

Korenmolen Windlust in Overschild, eigendom van Molenstichting Midden- en Oost-Groningen, ligt in een 'andere hoek' van het aardbevingsgebied. Hier is er dan ook voor gekozen om de fundering te laten voor wat die is en juist het houten bovenachtkant op zo'n manier te 'zekeren' dat die niet van de stenen onderbouw kan schuiven bij een steviger beving. 'We hebben het houten achtkant met een soort van sleutelstukken doorverbonden aan de zolder onder de stelling' vertelt Anne. Het achtkant staat in principe nog steeds los

van de onderbouw maar is als het ware gezekerd. Hiermee is de sterkte in het achtkant behouden. De oplossing is in de molen zichtbaar, maar zo onopvallend mogelijk gemaakt. Het uitgangspunt is dan ook dat de monumentale waarde zo min mogelijk wordt aangetast.

De machten en krachten

Wat kunnen deze twee voorbeelden van een versteviging en het onderzoek naar de 'machten en krachten' op het lichaam van een molen voor voorzichtige conclusie opleveren? Zoals in het begin aangegeven is een compleet houten molen op het gebied van het opvangen van krachten het beste tegen beweging bestand, maar als je kijkt naar wat bijvoorbeeld een zwaarder wieksysteem als zelfzwichting voor een compleet houten molen betekent dan ziet Anne toch wel dat dit een behoorlijke belasting kan zijn. Het grote voordeel van de Groninger molens is dat ze zo zijn gebouwd dat ze flinke hoeveelheden wind kunnen verdragen en dat zorgt dan ook dat aardbevingen niet ontzettend verwoestend zijn. Met de juiste oplossing per molen en een gedegen onderzoek vooraf kun je een heel eind komen. Anne Wieringa en Christiaan Smid zullen hun steentje daar letterlijk en figuurlijk aan blijven dragen. Benieuwd geworden naar de oplossingen in de praktijk? De molenaars van zowel de Zeldenrust als de Windlust kunnen er meer tekst en uitleg over geven!

Molenonderhoud en financiering

'Het is bijna een administratieve specialisatie'

Tekst: Folkert van der Glas

Beeld: Jelte Oosterhuis

Het is overbodig om te zeggen dat regelmatig molenonderhoud van essentieel belang is. Maar hoeveel geld heb je als moleneigenaar jaarlijks eigenlijk nodig om dat goed te doen? En vooral: op welke regelingen kun je in een beroep doen en hoe en waar haal je cofinanciering binnen? Een gesprek met Ids van der Honing, molenaar en bestuurslid van Molenstichting Winsum.

Al jarenlang en nog steeds houdt hij zich bezig met het repareren van oude klokken. Maar toen Ids van der Honing ooit betrokken raakte bij de restauratie van één van de molens van de Molenstichting Winsum ging er een nieuwe wereld voor hem open. Wat destijds begon als een diepe interesse voor molens groeide al snel uit tot een fascinatie voor met name de techniek van molenbouw. 'Net als bij klokken gaat het bij molens om de techniek van de overbrenging', verduidelijkt Ids. 'De techniek van molenbouw kent een lange historie en is eigenlijk nooit tot stilstand gekomen. In het verleden brandde elke molen statistisch gezien om de 25 jaar af. Vervolgens werd een nieuwe molen gebouwd die technisch weer net iets beter was. Men was voortdurend aan het innoveren. En juist die ontwikkeling van de meest primitieve molens tot de meest geavanceerde windmolens maakt het voor mij zo interessant. Die interesse stopt overigens wanneer het om de welbekende windturbines gaat.'

Onderhoudsgevoelig

Inmiddels is Ids zelf molenaar en tevens bestuurslid van de Molenstichting Winsum. De molenstichting werd in 1992 opgericht en beheert inmiddels zeven molens in de voormalige gemeente Winsum. Bij de stichting is hij onder meer actief als adviseur onderhoud. En ja, bij het onderhoud van molens komt in velerlei opzichten nogal wat kijken. Van alle monumenten zijn molens tenslotte het meest onderhoudsgevoelig. Zeker in de provincie Groningen, waar de meeste molens grotendeels zijn vervaardigd van hout. Kwetsbaar materiaal dat bij onregelmatig onderhoud razendsnel achteruit gaat. Goed en periodiek onderhoud van molens is dus van cruciaal belang. Niet in de laatste plaats om onnodige en kostbare restauraties te voorkomen of er in elk geval voor te zorgen dat grote restauraties minder vaak nodig zijn. Maar het molenonderhoud moet natuurlijk wel gefinancierd worden. Aan welke bedragen moeten we daarbij per molen zoal denken? 'Bij het regulier onderhoud, zeg maar het klein onderhoud, gaat het jaarlijks meestal om circa 16.500 euro', vertelt

Ids. 'Voor dat geld kun je een molen, die goed in elkaar zit doorgaans prima onderhouden. Wanneer regulier onderhoud niet meer toereikend is, spreek je van groot onderhoud of restauratie. De provincie is verantwoordelijk voor de regeling Groot onderhoud van rijksmonumenten in de provincie Groningen (GRRG). Deze regeling is bestemd voor restauraties vanaf € 35.000 euro. Dat kan in de vele tonnen lopen.'

Beschermde status

Het binnenharken van geld is makkelijker gezegd dan gedaan. Molens vervullen immers nagenoeg geen enkele economische rol meer. De tijd dat de molenaar eigenhandig het geld voor onderhoud verdiende ligt alweer even achter ons. En dus moeten molenaars en molenstichtingen zelf de boer op om subsidies voor de onderhoudskosten binnen te halen. Maar is het voor hen wel helder genoeg welke wegen ze daarvoor moeten bewandelen? 'Nee, lang niet voor iedereen', benadrukt Ids. 'Het is ook bijna een administratieve specialisatie om op de juiste manier voldoende subsidie aan te trekken. Natuurlijk, de Rijksoverheid heeft bepaald dat er in Nederland geen enkele molen verloren mag gaan. Anders gezegd: alle molens zijn een rijksmonument en hebben daardoor een beschermde status. Vandaar ook dat er jaarlijks door het Rijk budget beschikbaar wordt gesteld voor onderhoud en restauraties, onder meer in de vorm van de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM). Deze bijdrage voor onderhoud kun je als eigenaar aanvragen bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed op basis van een onderhoudsplan van zes jaar. Als het plan wordt goedgekeurd ontvang je voor zes jaar 60% van de subsidiabele kosten tot een maximum van € 60.000,-. De overige 40% moet de eigenaar zelf verzorgen, bijvoorbeeld door bijdragen van gemeenten, fondsen, donateurs of bezoekers. In Groningen kunnen stichtingen via het Groninger Molenhuis (onderdeel van Erfgoedpartners) een beroep doen op het JB Scholtenfonds voor de helft van de cofinanciering. De overige 20% is onzeker. Ook is het niet zeker of er voldoende geld voor restauraties is: geld wordt jaarlijks verdeeld

op basis van aanvragen. Als er veel wordt aangevraagd, is de kans groter dat jouw aanvraag wordt afgewezen.

Je hebt dus nooit de zekerheid of en hoeveel subsidie je jaarlijks ontvangt. Wat wel zeker is, is dat het onderhoud van molens voortdurend geld kost en dat je voortdurend te weinig geld hebt.'

Fondsen

'Het jaarlijks onderhoud van de zeven molens in het oude werkgebied van de gemeente Winsum wordt voor een deel gesubsidieerd door de gemeente. Voor een ander deel klopt de molenstichting dus aan bij het Scholtenfonds via het Molenhuis. Voor het resterende deel schrijven we fondsen aan die bijdragen beschikbaar stellen voor molenonderhoud en restauraties. Denk aan fondsen als het Prins Bernhard Cultuurfonds, VriendenLoterij, de Gravin van Bylandt Stichting en het Molenfonds. Bij zo'n aanvraag vermeld je waarvoor het geld precies bedoeld is en welk bedrag je tekort komt. De Hollandsche Molen is een partij die ons daarbij goed ondersteunt. Natuurlijk moeten we voor zoveel gemeenschapsgeld een goede verantwoording schrijven. Dat gebeurt achteraf en pas dan wordt de subsidie definitief vastgesteld.'

Crowdfunding

Het Molenfonds dat Ids noemde, dat door De Hollandsche Molen wordt beheerd, is met name in het leven geroepen om regelmatig groot onderhoud van cultuurhistorisch molenerfgoed in het Nederlandse landschap te stimuleren. Om die ambitie waar te maken beschikt het fonds over een regeling voor bijzonder of groot onderhoud, waarvoor molenaars en besturen van molenstichtingen een

subsidieaanvraag kunnen indienen. Tegelijkertijd biedt het fonds ook ondersteuning bij het opzetten van een crowdfundingactie voor een specifieke molen. De actie wordt dan op het crowdfundingplatform van het Molenfonds geplaatst en gepromoot, uiteraard inclusief een vermelding van de reden voor de restauratie, het (haalbare) doelbedrag en het bedrag dat tot dan toe is gedoneerd.

Dorpsacties

Maar er is meer mogelijk om de benodigde cofinanciering, of een deel daarvan, te verkrijgen. Ids verwijst naar De Meeuw, de korenmolen en voorheen ook pelmolen aan het Reitdiep in Garnwerd, waar de Molenstichting Winsum momenteel bezig is met het onderhoud. 'Ook nu weer hebben we zelf onvoldoende middelen om dat te bekostigen', vertelt hij. 'Daarom kiezen we ervoor om inwoners er intensief bij te betrekken. Onder meer door hen te vragen om acties te organiseren om geld in te zamelen voor het onderhoud of gewoon spontaan te doneren. Op die manier wordt De Meeuw nog meer de eigen molen van het dorp. Als stichting zijn wij eigenaar van de molen en bepalen wij wie er mag draaien en of er wel of geen onderhoud nodig is. Maar het is en blijft de molen van het dorp. Een magistraal monument dat medebepalend is voor het aanzicht van het dorp. We spreken daarom niet alleen over molenonderhoud, maar ook over instandhouding. Dat betekent dat we de molens en hun verhalen te allen tijde moeten overdragen aan volgende generaties. In goede staat, uiteraard. En juist daarom moeten we met elkaar, molenaars en besturen van molenstichtingen, continu blijven werken aan de subsidiëring van onze molens.'

Molens: een kostbare zaak

Over draagvlak en financiering

Tekst: Albert Buursma
Beeld: Jelte Oosterhuis

Iedereen die bekend is in de molenwereld weet dat reparaties en vooral ook restauraties veel geld kosten. Drie ervaringsdeskundigen vertellen hoe er gestreefd wordt naar een zo groot mogelijk draagvlak bij het publiek, hoe het geld bijeengebracht wordt, maar ook leggen zij uit waarom het zoveel geld kost.

Van links naar rechts:

Jan Oomkes, Klaas Hekker, Jan Herman Veenstra, Albert Buursma

Het gesprek is met drie personen die alle hun sporen verdiend hebben in de molenwereld. Ze hebben gemeenschappelijk dat ze daarmee te maken hebben gehad – en nog te maken hebben – in het Westerkwartier. Een andere overeenkomst is hun technische achtergrond. Klaas Hekker was elektrisch installateur. Hij is al zo'n vier decennia verbonden aan de molen Fortuna te Noordhorn. Eerst bij de restauratie en sinds het behalen van zijn

molenaarsdiploma, in 1985, is hij vrijwel iedere zaterdag als molenaar te vinden op de Fortuna. Jan Oomkes komt uit de wereld van bouw en techniek en was als zodanig betrokken bij de nieuwbouw van het 'Academisch Ziekenhuis' in Groningen. Als bestuurder, wethouder in de voormalige Gemeente Zuidhorn, had hij de portefeuille 'bouw- en woningtoezicht', waaronder de molens vallen. Jan Herman Veenstra was werkzaam bij diezelfde ge-

meente en nu bij de Gemeente Westerkwartier. Hij is volgens eigen zeggen 'besmet met het molenvirus' toen hij bij de voormalige gemeente Ten Boer bij de buitendienst werkte en het 'grijs en groen' had, waaronder ook molens. Daarna is hij geïnteresseerd geraakt in en betrokken gebleven bij die 'wonderen van techniek'.

Draagvlak

Hoe zorg je voor draagvlak bij de 'burgers'? Vanuit molenorganisaties, individuele molens en wie daar bij horen wordt van alles gedaan om molens bij de mensen bekend te maken. Jan Oomkes vertelt hoe jubilea worden aangegrepen: 'Dat was bijvoorbeeld bij 150 jaar Hilmahuister te Visvliet. Bij anderhalve eeuw De Zuidwendinger hebben we een lepeltje met de molen laten maken. En ook toen de Zilvermeeuw in Onderdendam 150 jaar werd, hebben we dat gevierd. Nu de Aeolus in mijn eigen dorp [Adorp, A.B.] ook zo oud wordt, verschijnt er een mooi boek over de rijke geschiedenis.' Verder wordt geprobeerd om ook aan te sluiten bij vaste, terugkerende evenementen: 'We doen mee met het Groninger Molenweekend, de Nationale Molendagen, de Open Monumentendagen, en zien dan ook nieuwe bezoekers. Wij namen nieuwe bewoners van de gemeente Zuidhorn altijd mee op een bustocht, die voerde ook langs molens, zoals De Leeuw te Oldehove, de Fortuna te Noordhorn en De Kievit te Grijpskerk. Toch zijn er mensen van 50 jaar en ouder die nog nooit in een molen zijn geweest, ook niet in bijvoorbeeld het eigen dorp.'

Klaas Hekker

Van groot belang is de persoonlijke benadering van mensen. Klaas Hekker: 'Ik zeg altijd: "De koffie is klaar, kom eens langs," als ik iemand wil ontvangen. Die moet daar wel de tijd voor nemen, want je bent zo maar 2,5 uur kwijt. Als educatieve molen stellen we ons breed op. We maken een eigen molenkist voor scholen en betrekken de Tachtigjarige Oorlog erbij, waarin een voorganger van de molen een rol speelde. Vanuit de Fortuna hebben we de instelling: als we aan een activiteit mee kunnen doen, dan doen we dat.

Het wordt breed gedragen, ook in Zuidhorn en Nietap. In het eigen dorp is het draagvlak groot. Er is bijvoorbeeld een flink aantal gelovigen dat de zondagsrust respecteert. Die worden direct benaderd om eventuele activiteiten op zondag te bespreken. Zo kunnen we met instemming van dorpsgenoten jaarlijks drie zondagen draaien. We zijn ook nauw betrokken bij het wel en wee. Bijvoorbeeld als mensen in de omgeving zijn overleden, dan wordt de molen in de rouwstand gezet. Maar we wilden niet alleen bij verdriet, maar ook bij mooie dingen wat doen. Zo is de molen ook een trouwlocatie geworden. Nu zijn er van een familie twee dochters in de Fortuna getrouwd en is later ook hun moeder er hertrouwd'.

Financiële steun

Waar moet al het geld voor molens vandaan komen? Wat betreft de financiën geven allen aan dat er niet zoveel donateurs zijn. Voor een gemeente ligt dat sowieso al lastig. Jan Herman Veenstra: 'Een gemeente heeft geen donateurs, dat kan alleen bij een stichting, of door leden bij een vereniging. De donateurs zijn ook meer 'lokaal' rondom de molens zelf. We verstrekken als gemeente subsidies. De gemeente publiceert uiteraard wel over – het onderhoud aan – de molens. We hadden bij de Gemeente Zuidhorn een vast onderhoudsplan waarbij we vier molens hadden die ongeveer eenmaal in de vijf jaar een opknopbeurt kregen. Het budget was daar op afgestemd, met de gemeentelijke herindeling moet dat weer aangepast worden; het gaat om aanzienlijke bedragen. Naast manuren heb je voor onderhoud ook hoogwerkers nodig – evenals bij kerktorens – dat maakt het

duur; materiaal kost veel minder. De Gemeente Westerkwartier kan nog steeds redelijk uit de voeten met de subsidies voor de monumenten en de rest komt uit het gemeentelijk onderhoudsfonds.' De Stichting De Groninger Poldermolens waar Jan Oomkes voorzitter van is, staat vanwege de vele afgelegen molens letterlijk wat verder van het publiek af: 'Poldermolens hebben wel steun van de dorpsverenigingen. We proberen ze in een dorpsommetje op te nemen zoals bij de Zilvermeeuw te Onderdendam, waarbij er speciaal daarvoor een hoogholtje over het water is aangelegd. We hebben een beperkt aantal donateurs, maar we krijgen ook legaten voor onze Stichting De Groninger Poldermolens. Van een behoorlijk legaat hebben we uniforme informatieborden laten maken. Maar we krijgen ook financiële bijdragen van Waterschap Noorderzijlvest. Over de staat van de molens hebben we niet te klagen.'

Klaas Hekker: 'Wij hebben een stuk of tien donateurs, maar als er geld nodig is voor iets, dan krijgen we dat. We hebben bijvoorbeeld wel een crowdfundingactie gehad en konden daardoor met steun van de dorpsgemeenschap lichtjes betalen om de molen in het licht te zetten. Niet iedereen is daarvan gecharmeerd, maar we vinden het wel passen. We doen tenslotte ook al meer dan 35 jaar de keuring van lampions.'

Kostbare zaak...

Is het moeilijk uit te leggen waarom de restauratie of reparatie van een molen vaak zoveel geld moet kosten? Het drietal geïnterviewden ziet dat niet als een veelvoorkomend probleem. Jan Oomkes: 'Veel indruk maakte een bezoek aan molenmakers, bijvoorbeeld in Adorp, waar ze een nieuwe houten vijzel voor een watermolen maakten. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE), die over de Rijksmonumenten gaat, wil dat alles in de oorspronkelijke staat met het bijbehorende materiaal wordt hersteld. Zo was de molenmaker bezig met het maken van een meterslange vijzel met een diameter van 60 centimeter waarin de gleuf voor de opstaande houtjes gefreesd moest worden. Dat schoot maar 80 centimeter per dag op. Wat een geduld moet je daar voor hebben.

De Fortuna wordt versierd

En dan heb je bij watermolens nog het probleem dat die vaak niet al te makkelijk te bereiken zijn voor vrachtverkeer, laat staan voor groot materieel. Kijk bijvoorbeeld maar naar de Koningslaagte. Er zijn wel enkele molenaars die naar het publiek uitleggen waarom de kosten voor reparatie en restauratie zo hoog zijn.'

Toenemende regelgeving

Wel is het soms moeilijk uit te leggen waarom de bedragen zo hoog zijn door de toenemende regelgeving. Jan Harm Veenstra verduidelijkt: 'De reparatie en restauratie van een molen is nu extra kostbaar vanwege allerlei regels op basis van de Arbo-wet en andere voorschriften. Zo is er vaak een hoogwerker nodig. Die zijn vaak al lang tevoren gereserveerd en dus kost dat tijd. Je moet als het zover is bebording regelen, omwonenden op de hoogte stellen met een brief in de bus, de wegafzetting, verkeersregelaars en wat al niet meer. De RCE was verbaasd toen die het bedrag voor reparaties aan de Fortuna hoorde, maar als je dat dan uitlegt wat er allemaal bij komt kijken...' Het zijn meest rijksmonumenten die in stand gehouden moeten worden. Dan moet er officieel aan heel wat voorschriften worden voldaan. Tegenwoordig moet er daarbij ook nog gekeken worden naar beschermde plantjes en moet er eerst een flora- en faunaonderzoek komen.'

Molenonderhoud

Landschapsschade door hoogspanningsleiding

door redacteur Ids van der Honing, tevens bestuurslid Molenstichting Winsum

Tot voor kort boden het kerkje van Klein Wetsinge en korenen- en pelmolen De Wetsinger in Klein Wetsinge een fraai aanblik. Samen vormden ze eeuwenlang het historische landschap van dit Groninger dorp.

Omwonenden waren gelukkig met dit beeld vanuit hun huiskamer en duizenden dagelijkse treinreizigers en passanten over de N 361 keken om naar dit beeld met een blik van herkenning.

De aanleg van de 380 KV-hoogspanningsleiding vormt een onherstelbaar litteken in dit oude landschap.

De masten dringen zich op in dit beeld, vanuit welke richting je ook kijkt. Veel te dicht en te massief staan ze bij het kerkje en de molen. De molenaars vrezden voor verminderde windvang en werveling ten gevolge van de masten.

De huidige energietransitie in Nederland steunt op gebruik van meer elektriciteit. Deze energie moet getransporteerd worden. Maar deze manier, met blijvende schade voor het landschap, is een misser. Protestac-

ties van omwonenden en milieugroepen hadden na inspraak geen invloed. De mogelijkheid voor ondergronds transport werd van begin af aan van de hand gewezen. Molenstichting Winsum was en is tegenstander van de huidige leiding.

Meningen van omwonenden

'Het landschap heeft hier een eigen karakter en wordt totaal aangetast en bedorven door die enorme elektriciteitspalen.'

'Die oude elektriciteitspalen moesten vervangen worden. En nu hadden ze een unieke kans om met die nieuwe aanleg ondergronds te gaan, we hebben met zijn allen ons best gedaan. Maar Tennet is een machtige maatschappij en heeft het afgestemd om ondergronds te gaan. Er zijn enorm veel palen bijgekomen en de aantasting van het landschap wordt generatieslang voortgezet.'

De volgende kopij is ontvangen van Wieringa bouwadvies:

Onderhoud molens Stichting De Groninger Poldermolens

Krimstermolen te Zuidwolde

Ter plaatse is een deel van de betonnen kruiring hersteld.

Langelandstermolen te Garmerwolde

De restauratiewerkzaamheden in het kader van de Groot Onderhoud en Restauratie Rijksmonumenten Groningen (GRRG) zijn in uitvoering. De kruilier is onderhouden en herplaatst aan

de staart. De zelfzwichting van de molen is weer geheel aangebracht.

Jonge Held te Leegkerk

Ter plaatse is een deel van de betonnen kruiring hersteld.

Onderhoud molens Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Groote Poldermolen te Slochteren

De door houtrot aangetaste lange schoor is vervangen.

Onderhoud molens Het Groninger Landschap Fram te Woltersum

Er is schilderwerk uitgevoerd aan de oostgevel, hierbij zijn de deuren gedemonteerd en in de werkplaats geschilderd.

Germania te Thesinge

Er is schilderwerk uitgevoerd aan de staartconstructie.

Ceres te Spijk

Er is schilderwerk uitgevoerd aan de stelling.

Zeldenrust te Westerwijtwerd

Restauratie:

De restauratiewerkzaamheden in het kader van de GRRG zijn in uitvoer, de werkzaamheden aan de stelling zijn afgerond. De

door houtrot aangetaste stelling is grotendeels vernieuwd conform bestaande maatvoering. De gehele stelling is gedemonteerd, in de werkplaats zijn de nieuwe onderdelen gemaakt conform bestaande maatvoering. Vervolgens is de stelling weer gemonteerd.

Onderhoud: diverse onderdelen van de molen zijn geschilderd.

De Zwaluw te Zuurdijk

Er is schilderwerk uitgevoerd aan de staartconstructie en achterkant van de molen.

De Onderneming te Vierhuizen

Er is schilderwerk uitgevoerd aan de staartconstructie en onderdelen van de kap.

Hollands Welvaart te Mensingeweer

In het kader van veiligheid is de kapzolder voorzien van een schuifluik. Het voorwulf is voorzien van veiligheids-op-

staphandgrepen. Het stellingdek is hersteld.

De Hoop te Middelstum

Er is schilderwerk uitgevoerd aan de voorzoom van het gevlucht en het voorwulf. De roeden zijn doorgehaald en behandeld tegen roestvorming.

FRAM Woltersum

De Leeuw te Zeerijp

De roeden zijn doorgehaald en behandeld tegen roestvorming.

De Leeuw Zeerijp

Ander molennieuws

Molenzomer 2021

Anderhalve meter afstand houden en molens gaan niet goed samen. Daarom initieerde Erfgoedpartners de Molenzomer 2021. Doel was om aandacht voor de Groninger molens te vragen door ze wandelend of fietsend te bezoeken. Als het niet mogelijk was om binnen een kijkje te nemen, konden geïnteresseerden ook een kijkje nemen op de website www.groningermolens.nl. Naast alle informatie per molen zijn er extra rubrieken gemaakt als molentermen, kinderen en molens, museale molenvondsten, interviews met molenaars, molentochtjes, molenrecepten en vrijwilligers op de molen. Ook werd wekelijks op de

Facebookpagina van Erfgoedpartners <https://www.facebook.com/erfgoedpartners> aandacht besteed aan de molens.

Ook het Pronkjewailpad stond in het teken van de molens.

Op 6 november werden naar schatting 250 wandelaars die de hele route hebben gelopen in de Martinikerk onthaald.

Verslag

Tekst en beeld Ronald Hellinga

Op 6 november 2021 eindigde de Oostroute van het Pronkjewailpad met een gezamenlijke camino van de Walfriduskerk in Bedum naar de Martinikerk in Groningen. Ruim 200 kilometer hebben wandelaars tussen april en november afgelegd op het Pronkjewailpad. Dit jaar stond de route in het teken van de Groninger molen. Daarvan stonden er heel wat langs de route maar ook daarbuiten. Via de Pronkjewailpad App werden wandelaars op de route begeleid en kon er digitaal (coronaproof) worden gestempeld. Dit jaar kon je stempelen, soms fysiek, bij alle molens in Groningen. Daarnaast kon je bij alle molens via de App een molenvraag beantwoorden. Honderden wandelaars hebben op deze manier kennis gemaakt met en veel geleerd over de Groninger molen. Zij kunnen zichzelf nu

met recht 'kenner' en daarmee ook ambassadeur van de Groninger molen noemen. George Huitema was de wandelaar die de meeste stempels heeft verzameld en die ook bijna alle molenvragen goed heeft beantwoord. George ontving daarvoor uit handen van directeur Roeli Broekhuis van Erfgoedpartners een molen-steen-en-wieken spel: een variant op boter, kaas en eieren; 'winnen de stenen of wint de wind?' Eenvoudig waren de vragen niet volgens George, die op een molenkaart telkens afstreepte waar hij al geweest was. 'De molen die geen naam had' bezorgde hem de meeste hoofdbreken. Welk antwoord was nou goed? Zijn ontdekkingstocht lijkt nog niet ten einde, maar het bereiken van maar liefst alle 92 molens was al een avontuur op zich. Meestal wandelend, een laantje uitlopend, over een dijkje, de schoenen soms sompig in de klei of in het gras. Ook pakte hij wel eens de fiets, om buiten de Oostroute om nog vele kilometers extra te fietsen en meer molens te ontdekken. George sprak met verschillende molenaars en het heeft hem verbaasd hoeveel soorten molens er in Groningen zijn: 'Ik heb weer heel wat bijgeleerd, maar er valt nog zoveel meer te ontdekken in Groningen.'

De volgende bijdrage is van redacteur Jan Kugel, tevens lid van het bestuur van het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen en van het bestuur van Molenwerkgroep Oost-Groningen.

Een nieuwe uitstraling in Bellingwolde

Op zondag 10 oktober wapperde het rood-wit-blauw naast de blauwe wimpel van Veldkamps Meuln in Bellingwolde. Belangstellenden waren weer welkom. Wethouder Van der Goot lichtte de vang en stelde daarmee de feestelijk versierde molen in bedrijf.

Na een aantal jaren van langzaam dreigend verval staat deze prachtige ronde stenen molen weer te pronken als nooit daarvoor. Gelukkig! Want in het Groninger land is dit type molen erg dun gezaaid. Ze zijn nagenoeg op de vingers van één hand te tellen. Het was eeuwig zonde, dat deze molen, waar wijlen molenaar Enkie Kok het meel in de juiste verhouding maalde voor de traditionele Westerwoldse *spekkendikken*, wegwijnde. Gelukkig heeft de nieuwe gemeente Westerwolde 'flink in de zak geblazen' en trekt Veldkamps weer de bewonderende blikken die hij verdient.

In 2020 werd het gevlucht reeds flink aangepakt. De enden werden voorzien van nieuwe fokken met remkleppen, inclusief de aansturing hiervan. In de loop van dit jaar werd het deel boven de stelling voorzien van compleet nieuw stucwerk, met inbegrip van de nieuwe heldere witte kleur. Al het houtwerk kreeg, waar nodig, de nodige reparaties en/of vervanging. Een intensieve schilderbeurt maakte het plaatje helemaal af. En.... last, but not least, Veldkamps Meuln kreeg een nieuwe molenaar: *Sebastian Boer*.

Senseo-apparaat

Op 2 juni wist Sebastian op de Noordermolen in Noordbroek zijn opleiding met succes af te ronden.

Hij wordt geassisteerd door *Kenny Tolboom*, die Niemans Meuln te Veelerveen verruilde voor Veldkamps. *Jaqueline Sollart*, die ook haar certificaat samen met Sebastian behaalde, gaat naar Veeler-

veen. *Joep Grundemann* beëindigde zijn taak als waarnemer op Veldkamps op 10 oktober. Er zijn dus heel wat wijzigingen binnen de gelederen van de Molenwerkgroep. Om eventuele gasten op de Bellingwolder molen te vergasten op een bakje troost kreeg de bemanning een Senseo-apparaat als cadeau. Na een intensieve restauratie vereert de Molenwerkgroep haar molens traditiegetrouw met een geschenk.

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS
TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.
Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.
Restauratie van stenen en maalstoelen.
Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.
Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland
Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

PASSIE VOOR
DUURZAAM
AMBACHTLIJK
MEEL

Broodmeel - cakemixen - pannenkoek mixen - bakbenodigdheden

Melezwinkel

In onze melezwinkel aan de Woldweg 70 in Kropswolde vindt u een uitgebreid assortiment aan diverse broodmixen, cakemixen etc.

Wolwinkel

Er is ook onze ambachtelijk en smaak krans met alle producten die wij kunnen leveren. Afleveringsdag voor 12.00 uur kunnen de volgende dag al bij u thuis geleverd worden.

Mulder Pot - Kropswolde, Woldweg 70, 9607 PG Kropswolde, 0596 - 394 953
www.molensmuldergot.com

Aannemers-Restauratie & Molenmakersbedrijf

Molema

V.O.F.

Provincialeweg 4a, 9677 TW Helligerlee. +0031(0)597 - 591660
info@molemavof.nl www.molemavof.nl

Het Groninger
Landschap

Steun de molens van Het Groninger Landschap
Word Beschermer

www.groningerlandschap.nl/beschermer of bel (050) 313 59 01

Museale molenvondst Johannis van Zyl, *Theatrum Machinarum Universale, of Groot algemeen moolen-boek* uit 1761

David Veltman

Deze keer een bijdrage van Bijzondere Collecties van de
Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen

Technische hoogstandjes in de UB Groningen

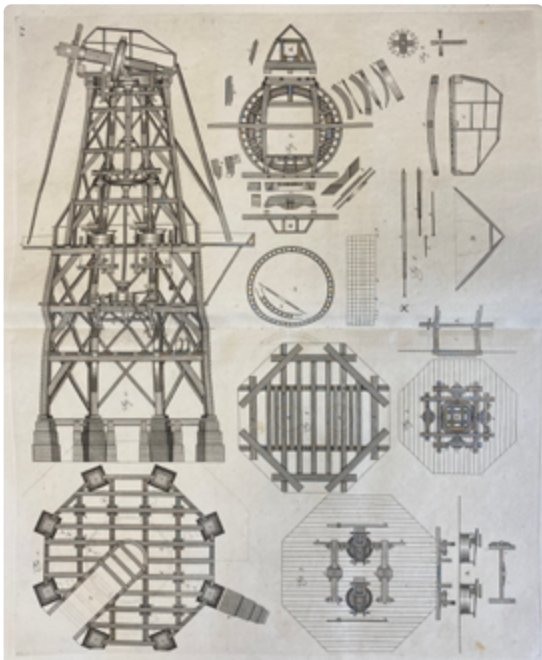
Sinds het eind van de zestiende eeuw vormen windmolens een essentieel element in de Nederlandse samenleving. Toch hebben windmolens niet in eerste instantie gediend om ons land droog te malen, zoals wel wordt gedacht. In 1586 werd de eerste wind-papiermolen gebouwd, die na de uitvinding van de boekdrukkunst moest beantwoorden aan de enorme vraag naar papier. De ontwikkeling van de molenbouw bleef nadien verbonden met die van het boek.

De belangstelling voor wetenschap en technologie van de molen kreeg vanaf de zeventiende eeuw een boost. Er verscheen een groot aantal boeken waarin voor een breed publiek de werking van molens werd uitgelegd, inclusief gedetailleerde tekeningen van verschillende onderdelen en hun toepassing. Een belangrijk voorbeeld is het boek *Theatrum machinarum universale of Groot algemeen moolen-boek* van Johannis van Zyl, die in het boek wordt geïntroduceerd als 'Moolenmaker van Lexmond'. Het boek werd tussen 1734 en 1790 in drie edities gepubliceerd in een groot folioformaat. Het betreft het grootste formaat papier dat drukkers destijds tot hun beschikking hadden: 54x35 centimeter. Het boek bevat liefst

64 platen die door de graficus Jan Schenk met een fijne naald op koperplaten werden gegraveerd. De platen konden op grote schaal worden afgedrukt, zonder dat er veel kwaliteitsverlies optrad.

De bouwtekeningen van Schenk zijn zo gedetailleerd, dat het boek als gids voor de constructie van molens kon worden gebruikt. Moleninspecteurs en opdrachtgevers uit het buitenland namen het molenboek mee naar huis om te laten zien tot welke technische hoogstandjes de Nederlanders

in staat waren. Het boek laat zien dat de Nederlandse molen – die al gauw 30 meter hoog werd en waarvan de wieken een spanwijdte van 15 meter hadden – een perfectie had bereikt die in het buitenland maar moeilijk geëvenaard werd. Ondanks deze superieure techniek ging veel energie verloren doordat de constructie gebruik maakte van houten tandwielen, die relatief veel weerstand gaven en daardoor snel sleten. Regelmatig moesten er molens worden stilgelegd voor onderhoud. Het molenboek van Van Zyl en Schenk kon als een belangrijk hulpmiddel dienen om de precieze maat te bepalen van de vervangende onderdelen.

In 1589 bouwde Cornelis Dircksz Muys de eerste molen die moerassen kon droogleggen. Hij maakte gebruik van bouwtekeningen die werden gepatenteerd door de wiskundige en uitvinder Simon Stevin. Hij beschreef voor het eerst de samenhang tussen de hoeveelheid druk die de wind gaf op de zeilen en de hoeveelheid water die aan een moeras onttrokken werd. Een ander belangrijk keerpunt in de molengeschiedenis lag tussen 1608 en 1612, toen de Beemster werd drooggemalen. Het meer – waarvan de bodem drie meter onder zeeniveau lag – werd leeggepompt met behulp

van 26 molens die niet minder dan 50 PK konden voortbrengen. Nadien zouden vele polders volgen, zoals de Schermer en de Purmer. Tot aan de negentiende eeuw gebruikten de Nederlanders windmolens om hun land te herwinnen op de zee, maar ook om hun nationale trots te symboliseren. De Engelsen – in die tijd de grote rivalen van de Hollanders – gebruikten windmolens vanaf 1588 om moerassen droog te malen. De eerste verscheen in Lincolnshire, waar lokale jagers en vissers zich hevig verzetten tegen deze innovatie en probeerden de windmolens te vernietigen. De eerste zaagmolen die in de buurt van Londen werd gebouwd trof hetzelfde lot, omdat timmermannen en houtsnijders door deze nieuwlicherij hun kans op werk zagen afnemen.

Met dit dispuut in het achterhoofd werden windmolens een terugkerend element in de kunst, politiek en literatuur. De Spaanse schrijver Cervantes beschreef in zijn schelmenroman *Don Quixote* hoe de gelijknamige ridder besluit om ten strijde te trekken tegen molens, omdat ze volgens hem een eigen wil hebben en niet gehoorzamen aan het menselijk handelen. Dit soort redetwisten lijken volledig afwezig in het Groot algemeen moolenboek. De technische vooruitgang wordt juist onomwonden aangeprezen als een manier om de menselijke wil op te leggen aan de natuur.

In het magazijn van de Universiteitsbibliotheek Groningen staat het molenboek van Van Zyl gebroederlijk naast een ander belangrijk achttiende-eeuws technisch handboek. Beide boeken kennen een vergelijkbaar formaat, beide bevatten prachtige platen van Jan Schenk en zelfs de bindwijze is overeenkomstig, waardoor de suggestie wordt gewekt dat ze altijd van dezelfde eigenaar zijn geweest. Zelfs de titel is vrijwel overeenkomstig: het gaat om *Theatrum machinarum universale* of Keurige verzameling van verscheide grote en zeer fraaie waterwerken, schutsluizen, waterkeringen, ophaal- en draaibruggen, gepubliceerd door Tieleman van der Horst in 1774. De set kan met recht worden beschouwd als een bijzonder stuk erfgoed, dat door iedereen kan worden ingezien op de afdeling Bijzondere Collecties van de Universiteitsbibliotheek.

Uit de Groninger molenwereld

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen

Voor- en najaarsvergaderingen

Indien de omstandigheden het toelaten zijn de voor- en najaarsvergaderingen van de afdeling in 2022 vastgesteld op de volgende data:
voorjaarsvergadering op maandag 11 april 2022
najaarsvergadering op maandag 17 oktober 2022

Toelatingsexamens

Op 20 en 27 november werden de najaars-examens afgenomen op respectievelijk Veldkamps Meuln in Bellingwolde en De Kievit in Grijskerk.

In Bellingwolde slaagden:

Paul Castelijm uit Stadskanaal.

Hij is in opleiding op Molen Edens bij Jan Kugel

Nicolas Nijhof uit Garsthuizen.

Hij is in opleiding op De Hoop bij Dick Wijchgel.

In Grijskerk slaagden:

Manny Wiersma uit Groningen en

Bernard Koning uit Roden; beiden in opleiding in Niebert bij Theo Kerkhoff

Douwe van der Zee uit Groningen.

Hij lest bij Derk Jan Tinga.

Komend voorjaar, op een nog te bepalen datum, wordt het landelijk examen afgenomen.

Het Gilde bestaat in 2022 50 jaar!

In 1972 werd het Gilde van Vrijwillige Molenaars opgericht. Daarmee bestaat het gilde volgend jaar 50 jaar. En dat moet gevierd worden. Het landelijk gilde heeft alle provinciale afdelingen gevraagd om een maand lang aandacht te schenken aan het ambacht van molenaar. Voor de provincie Groningen is de maand maart gereserveerd. Dit bericht bereikte de afdeling Groningen in het vroege voorjaar van 2021. In een bestuursvergadering is besloten om aandacht te geven aan het proces van pellen van gerst tot gort. Juist in onze provincie werd immers erg veel gerst gepeld. Ook nu nog staan de meeste pelmolens, al dan niet met een werkende pelinrichting, in de provincie Groningen. Ook is hier het pellen van gerst het langst doorgegaan, terwijl andere provincies al waren overgestapt op rijst pellen, de molens ombouwden voor een andere functie of gewoon lieten vergaan.

Om een en ander van de grond te krijgen is een projectplan opgesteld, dat bestaat uit twee delen: een publieksdeel en een deel met voorstellen om het pellen als vaardigheid te behouden voor de toekomst.

Het publieksdeel bestaat uit het maken van een documentaire over het hele proces van gerst tot gort. Hiermee is al in het voorjaar van 2021 een begin gemaakt, want de cyclus begint bij het zaaien van gerst en eindigt op een bordje. Het bestuur van de provinciale gildeafdeling ging op zoek naar producenten en op basis van offertes is Anton Tiktak gevraagd om de documentaire te maken.

Op ons verzoek heeft Jan Louwers een animatie gemaakt van de pelmolen. Hierin wordt het pellen met een windmolen verduidelijkt. Verder wordt er een receptenboekje gemaakt met verschillende gortrecepten. Dit boekje wordt in een oplage van circa 500 stuks in full-colour gedrukt. Voor de uitreiking van het eerste exemplaar wordt nog een aandachttrekkende persoon gezocht.

Pelcursus

De pelcursus wordt nieuw leven ingeblazen, maar er zal op een iets andere manier te werk worden gegaan dan vroeger. Er wordt gestart met een introductiecursus waar de theorie van het pellen wordt behandeld. Dit kan in redelijke groepen op iedere molen waar het pelwerk te tonen is. Daarna kunnen mensen zich opgeven voor de praktijkcursus, die in kleine groepjes van twee of drie man gegeven wordt op een werkende pelmolen. Dit praktijkdeel zal uiteraard afhankelijk zijn van voldoende wind.

Alle molenaars is verzocht om in maart 2022 mee te doen. Het is immers een provinciale activiteit en gort was vroeger een belangrijk onderdeel van ieders voeding. Meedoen kan op verschillende manieren:

Het vertonen van de film in alle molens. Dat kan met behulp van een laptop, maar ook via een beamer of beeldscherm.

Het aan bezoekers laten proeven van gortrecepten. Wees creatief in de keuken en maak een gortrecept dat je aan bezoekers kunt geven tijdens het bekijken van de film.

Voor molenaars op een pelmolen: laat bezoekers de pelinrichting zien.

Wij zijn verder van plan, om de lokale en landelijke media vooraf te informeren over de pelmaand en welke activiteiten er zullen zijn.

Activiteiten per molen kunnen worden doorgegeven per mail: gildejubileum@gmail.com. Ook voor andere vragen is dit mailadres beschikbaar.

Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Molen De Dellen tweede MolenVriendenprijs

Op woensdag 13 oktober 2021 vond in de Molenaarskamer onder molen De Windhond in Soest de uitreiking plaats van de VriendenLoterij Molenprijs 2021. Onze poldermolen De Dellen in Nieuw Scheemda was door de vereniging De Hollandsche Molen

(DHM), samen met vier andere molens uit Amsterdam, Braamt, Huijbergen en Schermerhorn, genomineerd. De molen met de meeste stemmen werd de gelukkige winnaar van de hoofdprijs van € 75.000,- en de anderen kregen € 1,- per stem.

De stemperiode was van 8 september 10:00 uur tot 1 oktober 12:00 uur en dus was er voor een ad hoc opgerichte werkgroep 'Stemmen werven voor De Dellen' bestaande uit vrijwilligers van de MSMOG heel veel werk te doen.

Met veel enthousiasme en passie werd een strategie uitgedacht en uitgevoerd en werden alle vrijwilligers, familie, vrienden en kennissen, werk, (sociale) media, serviceclubs, ettelijke verenigingen, bedrijven, gemeenten, provincie, Ommelander Ziekenhuis en andere organisaties benaderd en ingeschakeld. Ook werd er op diverse plaatsen geflyerd en werden markten bezocht. Hier zijn in totaal 710 machtigingen opgehaald en vervolgens door de werkgroep verwerkt.

Aangezien geen tussenstand bekend was gemaakt, vertrok de werkgroep van tien personen op 13 oktober met een zekere spanning maar vol goede moed in een busje en een auto naar Soest. Na een introductie door Nicole Bakker, directeur van De Hollandsche Molen, vond de spannende prijsuitreiking plaats. Nadat drie genomineerden hadden gehoord hoeveel stemmen zij hadden gekregen, bleven er nog twee over namelijk De Otter uit Amsterdam en De Dellen. De spanning steeg. Alle aanwezigen van beide molens werden naar voren geroepen en vervolgens was daar het moment suprême. De grote cheque werd uit de 'gouden' envelop getrokken en molen De Otter bleek de winnaar van de € 75.000,-. Wij hadden 7027 stemmen (en dus ook € 7.027) en De Otter had 7505 stemmen. Een verschil van 478 stemmen. Een beetje teleurgesteld waren we wel want het geld konden we heel goed gebruiken voor het herstel van De Dellen.

Echter, na een hapje en drankje en enige fotomomenten kwam de realiteit terug en vonden wij dat we het zeer goed gedaan hadden, iets waar we trots op kunnen zijn.

Het was een mooie dag die zilver met een gouden randje heeft opgeleverd zoals door ondergetekende in het RTVNoord interview tijdens de terugreis werd verwoord.

Hier nog een woord van dank aan de Vrienden-Loterij en De Hollandsche Molen voor het geldbedrag en de nominatie en voor de werkgroep 'Stemmen werven voor De Dellen' voor het vele werk dat is verricht. Een speciaal woord van dank voor iedereen die op ons heeft gestemd.

Reint Huizenga, voorzitter

Officiële (her)openingen van de Westerse Molen en het Motorhuisje bij Molen Windlust

Onder gunstige weersomstandigheden en royale belangstelling vonden op 10 september 2021 de officiële heropening plaats van de Westerse Molen te Nieuw Scheemda en van het Motorhuisje met originele Bronsmotor bij Molen Windlust te Over-

schild door de Commissaris van de Koning van de provincie Groningen René Paas.

Het gezelschap had zich bij galerie Waarkunst in 't Waar verzameld en ging met een oude bus van het Nationaal Bus Museum in Hoogezand naar fruitbedrijf Bosschaart en vervolgens lopend naar de Westerse Molen waar de officiële opening plaats vond door het overhandigen van de sleutel aan de molenaar. In totaal heeft de Westerse vier jaar stil gestaan.

Vervolgens ging de reis naar dorps huis De Pompel in Overschild waar een lunch werd geserveerd, gevolgd door een wandeling naar het Motorhuisje. De openingshandeling hier werd gedaan door het starten van de Bronsmotor, hetgeen na enige pogingen lukte.

De zeer geslaagde openingsdag werd afgesloten met een drankje en een hapje in De Pompel, waarna met de oude bus de terugreis werd gereden naar galerie Waarkunst.

foto: Vincent Mathleener

NIEMAN

MOLENBOUW

ONDERHOUD • RESTAURATIE

Bezoekadres Wierumerschouwsterweg 17
9774 TE Adorp

Postadres Hoofdweg 156
9617 AL Harkstede
niemanmolenbouw@gmail.com
+31 6 20414397

Wieringa
bouwadvies

**SPECIALIST
IN MOLENS**

Wij helpen u graag met
advies en begeleiding bij
het behoud van uw molen.

Hoofdstraat W-4a
9951 CC Winsum

Koning
Molenzellen

- *Nieuwe zeilen*
- *Reparaties*
- *Touwwerk*
- *Smeermiddelen*
- *En meer...*

Fa. Koning v.o.f.
058-2135830 / 06-15107316
info@koning-molenzellen.nl

www.koning-molenzellen.nl

DISCUS
UW HUISDIEREN SPECIALZAAK
Ekkelkamp

- ★ *Tropische vissen, aquariums en benodigdheden*
- ★ *Hengelsport en benodigdheden*
- ★ *Vogels, vissen en knaagdieren*
- ★ *Hondensport, dierbenodigdheden*
- ★ *Dierverzorging en -apotheek*
- ★ *Paarden- en veevoeders*
- ★ *Klomp en laarzen*

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

Met een barbecue bij de Molenshuur in Noordbroek voor alle vrijwilligers van de MSMOG werd een mooie dag afgesloten en werd een 'nieuwe' start gemaakt voor bestaande en nieuwe activiteiten na corona.

Modulaire opleiding moleninstandhouder eindelijk gestart

Na maanden, zelfs jaren, van intensieve theoretische voorbereidingen, aankondigingen in diverse (sociale) media en (lokale) kranten, radio en tv en de vanaf maart 2020 plotselinge Covid-19 pandemie is onze eigen modulaire opleiding tot moleninstandhouder van start gegaan. Op 2 september 2021 is voor acht gemotiveerde kandidaten, in aanwezigheid van het Leerteam, alle molenaars en enige andere belangstellenden, een voorlichtingsavond georganiseerd in het MFC te Siddeburen inclusief een bespreking over het vervolg van de opleiding. Op 25 september 2021 is de zesweekse cursus weerkunde onder leiding van de instructeurs gestart in onze Molenshuur te Noordbroek. Ook werden alle molens bezocht teneinde nader kennis te maken met de molenaars en om een keuze te maken voor het volgen van het praktijkonderwijs. Ook was het mogelijk na te denken als aspirant-moleninstandhouder of de voorkeur bij een polder- of korenmolen ligt. Hopelijk zijn wij over een jaar acht gediplomeerde moleninstandhouders rijker die een welkome aanvulling zijn op ons molenaarsbestand om onze molens continu te laten draaien. De mogelijkheid is aanwezig door te stromen naar de molenaarsopleiding van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Reint Huizenga, voorzitter

Nieuwe Molengidsen

November is goed voor maar liefst negen nieuwe Molengidsen. Bij MSMOG ontvingen vijf personen het certificaat uit handen van consulent deskundigheidsbevordering van Erfgoedpartners, Marjan Brouwer. Dit zijn Jacco de Maat, Gerard Bontjer, Willy Baas, Gert Hogendorf en Jan Wehrmeijer. Stichting Het Groninger Landschap mag drie nieuwe Molengidsen verwelkomen: Marga en René Tonen en Inez de Groot. Voorts is ook Girbe Buist van de stichting 'Zwolle, stad aan het water', gediplomeerd. Erfgoedpartners feliciteert alle negen van harte met hun nieuwe certificaat. Molengidsen zijn belangrijk, want molens trekken meer bezoekers als er activiteiten worden georganiseerd. Molengidsen leiden publiek rond op de molen, vertellen onder andere over de geschiedenis en de werking van de molen en ondersteunen de molenaars.

Vier nieuwe molengidsen voor de MSMOG, Reint Huizenga (links), Bert Steenhuizen (achter) en Marjan Brouwer (rechts); foto: Bert Woltjes fotografie

Verlichting op molen Fortuna
in Noordhorn
foto: Jelte Oosterhuis

